

Garay János: Az obsitos

I.

Az obsitos és Napoleon

Hárman valának együtt, a potrohos bíró,
Egy obsitos vitéz, és a furfangos író;
A többi asztaloknál együtt és szerteszét,
Vidám paraszt legények itták a hegy levét.

Ott ültek iddogáltak vecsernye óta már,
Keringett és fel is dőlt a bujdosó pohár;
Mátyás király sem nyert tán több éljent a Dunán,
Mint mennyit Hárty János, az obsitos magán.

S volt is miért e nagy zaj, ez éljen-háború,
Az obsitosnak párját nem látta hat falú,
A szem, a száj elállott merész beszédein,
Ország-világ csodálta vitézi tettein.

Most is kezébe kapván az öblös meszelyest,
Kalandos életéből regét regére kezd;
Hol s merre járt, mit látott, mit tett ő s társai,
S hallgatva függték rajta mindnyájok ajkai.

Ő, ki ármádiákat vert széjjel egy magán,
Túl jára hadnagyával az Operencián,
Ki francia fejekkel sátrát körül raká,
És a világ végénél lábát lelógatá.

«De még ez mind csak semmi» szokása mondani,
S közelb csoportosulnak a többit hallani.
«Mit! semmi? - mond a bíró - a soknál is sokabb,
Igyék, komám!» és isznak mindnyájan mint a csap.

«Nem addig van - kiált most a furfangos diák,
A legjavát elhagyta - és most őt hallgaták -
Kendtek még mit sem tudnak, ha egyet el nem mond,
Hogyan fogá el bátyó a nagy Napoleont.»

«Hm! mond az obsitos hős, - a nagy Napoleon!
Nagy ő a francziák közt - és vállal egyet von,
De engem úgy segéljen, nem a magyar között,
S hát még - veté utána - magyar huszár előtt!»

És itt magát értette az obsitos baka,
Ámbár lovon soh'sem volt élteben jó maga:
De annyit emlegette és annyiszor lovát,
Hogy végre is huszárnak kellett hinni magát.

«Hol volt, hol nem, bizonynyal már meg nem mondhatom,
Kétszázezer vitézzel jött ránk Napoleon,
Mi tán mindössze százan, vagy kétszázan valánk,
Mind nyalka szép huszárok, mind tűz és annyi láng.»

A furfangos diák itt szörnyet prüszenre rá,
De Hány ő beszédét tovább is folytatá:
«Kétszázezernek ellen kétszáz, az angyalát!
Mit gondol kend, bíró úr, ki adta meg torát?»

«Ki adta volna, hát ki!» viszonz a kérdözött,
Csak volt a kapitányban ész, és nem ütközött?»
«Volt ám, de volt kurázs is, komék, és mekkora;
Megütközénk biz, és hogy!» kiált a vén baka.

«Magam valék az első, ki közbe vágaték,
Hullott a francziája mint húll a fú, a jég!
A nap megállt fölöttünk bámulni a csodát,
Kétszázezret hogy vert meg kétszáz, az angyalát!»

És a diák ujonta szörnyet prüszenre rá,
De Hány ő beszédét tovább is folytatá;
«Futottak már a franczok, mint szélben a katáng,
Utánok a magyarság, hogy szinte fulladánk!

S im a futóknak közte meglátom a vezért,
Arany kengyelben lába, lovával szél sem ért,
De én is paripámat utána rugtatom,
S egy sűrű erdő szélén - vitézül elfogom.

«Az angyalát! kiálték, s megcsípem őt nyakon,
Most valld meg, úgy-e, hogy te vagy a Napoleon?»
«Való, a mi való - szólt - vitéz, hogy az vagyok,
Csak éltémnek kegyelmezz, adós nem maradok.

Kérj tőlem a mi tetszik, vitéz magyar legény,
A francziák császára kincsekben nem szegény!»
«Az angyalát! - kiáltám - uram, nem addig a!
De jósz a kapitányhoz lánczhordta franczia.»

És a diák ujonta szörnyet prüszenre rá,
De Hány ő beszédét tovább is folytatá:
«Mentünk és mendegéltünk, s kiérvén a sikon,
Egy hat lovas hintó áll előttünk gazdagon.

A hat lovas hintóban egy úri asszony ült,
Aranytól és gyémánttól ruhája nehezült,
A mint reánk tekintte: Oh Jézus Mária!
Kiálta; mert hogy ő volt Mária Luiza.

«Igy kell-e téged látnom, oh nagy Napoleon!
Én nagy felségű férjem, kegyetlen lánczokon?
S ki vagy te, jó vitézem, ki őtet elfogád?»
«Vitéz Joannes Hány, - mondám - az angyalát!»

«Halld, a mit én tenéked itt mondok, jó vitéz;
- Szólt most az úri asszony, s mélyen szemembe néz -
Te oly vitézi tettet követtél itten el,
Minőt még egy magyar sem, mely nagy díjt érdemel.

Ha őt te elbocsátod, ígéretet teszünk,
Hogy holtom- s holtodiglan enyém tiéd leszünk.» -
«Az angyalát! kiáltám, felséges asszonyom,
Tudom, mi a becsület, legyen szabad rabom.

Szép asszonyért, szép lányért az igazi vitéz
Tüzet vizet kiállni, pokolba menni kész,
Vitéz Joannes Hány igaz magyar nevem,
Üljön fel a császár úr, - itt van reá kezem!»

És a diák szörnyűen s nagyot prüszennt közé;
De Hány ő beszédét ekképen végezé:
«Mondottam és a császár legott elvágatott,
De két kezembe két szép arany órát nyomott.

Az egyiket, gondoltam, kapitányomnak hagyom,
A másikat későbben elkérte hadnagyom;
Az angyalát! csak egyet tartottam volna meg.
Mert most el is hihetik, nem is, kigyelmetek.»

De ők hitték mindannyin, a potrohos bíró,
A vígadó legények, még a gonosz író,
A furfangos diák is nagyot hörpöntve szólt:
Nincs oly vitéz a földön, mint Hány bátya volt.

II.

Az obsitos látogatása Ferencz császárnál

Nagy, derék vitéz kend, vitéz Hány János,
A sereg kend nélkül bizony nagy hiányos.

Vajh! sokat beszélt el sok vitéz dologról,
A mit ember nem hall hetvenhét országról,

Elbeszélte nekünk: Franciaországban,
A tengernek partján hogy járt Padovában,

Látván ő nagy partján óriási rákot,
Ollójával felvett egy lovas kozákot.

És midőn bejárta szép Tirolországot,
A stájer hegyekben oly magasra hágott:

Hogy haját a napnak lángja meg ne kapja,
A hegyet végiglen, csak hason mászhatta.

Máskor Mantovában kedvre táborozván,
Hétfejű sárkánnyal vitt mint egy oroslán.

És ki tudná végét, és ki tudna mindent,
Vitéz Hány János, vajmi nagy vitéz kend.

De ha még ezerszer oly vitézlő volna,
Mint a mekkorának tudja kendet Tolna,

Azt nem engedjük meg, ily jó kedvben lévén,
Hogy ne mondatnók el e vidám tor végén:

Mint s hogyan járt el kend Bécsnek városában,
Király ő felsége látogatásában.

És az obsitos hős, társin eltekintvén,
Magsodorja bajszát, kettőt is köhintvén,

Kémlelődve, nincs-e tán diák körötte,
A ki elprüsszentse jó magát fölötte.

De diák ez egyszer nem volt a bokorban,
Mind igaz hívő vett részt az éji torban.

S vitéz Hány János isten-igazában,
Elveté a sulykot ő bátorságában.

«Bécsbe - kezdé - Bécsbe, hát no hébe hóba,
Kedvem szottyan menni kis látogatóba.

Sok barátom él ott, s nem egy generális,
Sőt valót beszélve, maga a király is.

Kinek ő felségét a halál torkából
Én mentettem meg, nem messze Padovától.

Mentem mendégéltem - vagy mit is beszélék?
Gyors fakóm vitt hátán, mint igaz, hogy élek.

Hej ha élne, most sem látná senki párját,
S mint a szél elértem rajta Bécsnek várát.

És hogy a hajnallal a városba értem,
A király házára mindjárt ráismértem

Kétfejű sasáról, mely a háztetőn ül,
S mindennap egy tulkot költ el egy ebédül.

Ott fakó lovamról kényesen leszöktem,
A sövény fájához, mint illik, kötöttem:

Magam végig mentem az isterázsákat,
Egytől egyig ismert, régi jó barátot.

Végre eljutottam a tornác végére,
Kezem egy ajtónak tevén kilincsére.

Vasból volt az ajtó, de nem nyilt szobába,
Szép fehér ezüsből másik nyilt nyomába.

Az ezüst után a harmadikba buktam,
Tiszta szinaranyból, ott be is nyitottam.

Hát nem is hogy én, de a mint rám tekinté,
Maga ő felsége szólt s magához inte.

«Isten hozta kendet, régi jó barátom,
Nos, hogy állunk - kérdé - frissen a mint látom.»

«Hála isten - mondám - megvagyok biz ott még!
Még a régi bőrben, mint láthatja fölség.

Jó fakóm is, az no, melyen ő felségét
Egykor megmentettem; járja, de a végét.»

S jó hogy említettem a szegény párját,
Mert legott a jó úr így kezdé mondását:

«Hát ugyan hol hagytad a szegényt? azonnal
Istállóba vele, parádés lovammal:

Egy azon jászolból kapjon eleséget,
Még pedig aranyból» - s küldte a cselédet.

«Hát te már ettél-e?» kérdezé jósággal.
«Nem bizony még, felség! kérem átossággal.»

«Semmi no, csak ülj le - mondá és leültem, -
Van még vacsoráról egy darabka sütem.»

S asztala fiából egyben ki is vette,
S egy fehér czipóval én elém letette.

Erre bekiálta a mellék szobába,
«Van-e még, hej anyjuk, a slivoviczába?»

«Nincs bizony, felséges férjem és királyom,
Most kapá utolsó kortyát a lokájom!»

Szólott a királyné. «Ej no, küldjön el hát,
A zsidóhoz át, itt a pénz, egy gárdistát!»

Dictum factum, úgy lett, hej de nem hiába
Hogy királynak hozta, gyorsan is járt lába.

S Mózsi, nem hiába, hogy királynak mérte,
Fínomul kitellett, mondhatom, mértéke.

És a mint ekképen ittunk, eddegéltünk,
Régi harczainkról jóízün beszéltünk:

Hát köröttünk egyszer oly sikoltozás van,
Mint mikor két tábor van hadakozásban.

A királyi urfik (most látám őket meg)
Czifra tarsolyomért összeverekedtek.

«Gyermekek! - kiálta rájuk édes apjuk -
Hát ki van a háznál, hogy ti hajba kaptok?

Hát az angyalát is, vitéz Hóry bácsit
Egy sem látja? mindjárt parolát és pácsit.»

Dictum factum, a kis urfik rendre jöttek,
Vas markomba pompás parolát ütöttek,

Én pedig benyultam czifra tarsolyomba,
S egy-egy karajczárkát vettem a markomba.

«Nem, barátom, ezt nem engedem neked meg,
- Szólott a király - pénz nem való gyermeknek.

Pénzre több szükséged van neked, vitézem.»
Mire markomat már tömve, dugva érzem.

Szépen megköszöntem, rája elbucsúztam,
Jóllakott fakómat aklából kihoztam.

S a királyi abrak nem is volt hiába,
Mert alig került be huszonnégy órába,

S Bécsből itthon voltam, megcsinált gavallér,
Mert a pénz ezüst volt, s mind meg-annyi tallér.

Tallér, az angyalát! még pedig lázsiás,
Hej, hogy elfogyának, mint ezernyi sok más!

De azért az Isten tartsa meg királyom,
Soh' se lesz nekem több olyan jó barátom.